

Ilmastopolitiikan pyöreä pöytä; 9. kokous

Aika: to 17.6. klo 10.30 -12.00

Paikka: Säätytalo, Helsinki /virtuaalokokous

Aihe: Ilmasto- ja energiastrategia

Osallistujat:

Krista Mikkonen, ympäristö- ja ilmastoministeri (puheenjohtaja)
Mika Lintilä, elinkeinoministeri
Jouni Keronen, Climate Leadership Coalition ry
Teppo Säkkinen, työ- ja elinkeinoministeriö
Terhi Lehtonen, ympäristöministeriö
Riikka Yliluoma, ympäristöministeriö
Alatossava Ari,
Salka Orivuori, Marttaliitto ry
Furman Eeva, Kestävyyspaneeli
Korhonen Hannele, Ilmastopaneeli
Eloranta Jarkko, SAK
Pantsar Mari, Sitra
Marttila Juha, Maa- ja metsätaloustuottajien Keskusliitto MTK ry
Reina Timo, Suomen Kuntaliitto
Sampo Seppänen, Suomen Yrittäjät ry
Häkämies Jyri, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Leskelä Jukka, Energiateollisuus ry
Jaatinen Timo, Metsäteollisuus ry
Hildén Laura, Agenda 2030 Nuorten ryhmä
Kiviniemi Mari, Kaupan liitto
Nykänen Mika, HSL
Kuuva Petteri, työ- ja elinkeinoministeriö
Koljonen Tiina, VTT
Honkatukia Outi, ympäristöministeriö

Lamminmäki Riikka, ympäristöministeriö (viestintä)
Alatalo Heidi, ympäristöministeriö (pyöreä pöytä)
Muurman Jarmo, ympäristöministeriö (pyöreän pöydän pääsihteeri)

1. Kokouksen avaus

Pääministerin estyessä puheenjohtajana toiminut ilmasto- ja ympäristöministeri Mikkonen avasi pyöreän pöydän 9. kokouksen. Aiheena tällä kertaa oli ilmasto- ja energiastrategia, jossa määritellään erityisesti päästökauppasektorin eli teollisuuden ja energiantuotannon päästövähennystoimet. Päästökauppasektorin päästövähennykset tapahtuvat pitkälti EU:n laajuisen päästökauppajärjestelmän kautta. IE-strategia yhdessä KAISU ilmastosuunnitelman kanssa ovat tärkeässä asemassa hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi vuoteen 2035 mennessä. Molemmat suunnitelmat ovat menossa lausuntokierrokselle ensi syksyn aikana ja ne annetaan selontekona eduskunnalle vielä tänä vuonna. Suunnitelmien päästövähennystoimista on tarkoitus tehdä poliittiset linjaukset ensi syksyn budjettiriihessä, joka pidetään 7.-8.9. Lisäksi budjettiriihessä tulee linjata turpeen veropäätöstä korvaavat ilmastotoimet, jotka tulisivat voimaan samaan aikaan veronalennuksen kanssa.

Puheenjohtaja täsmensi, että tällä kertaa pyöreässä pöydässä keskitytään keskustelemaan IE-strategiasta, erityisesti niistä ohjauskeinoista, joilla saadaan vähennettyä kasvihuonekaasupäästöjä teollisuudessa ja energiantuotannossa, jotta saavutetaan kansallinen hiilineutraaliustavoitteemme. Lisäksi tavoitteena on keskustella oikeudenmukaisuuden eri näkökulmista, jotka tulisi huomioida ilmasto- ja energiastrategian valmistelussa.

Huomiona: Pyöreälle pöydälle on toimitettu etukäteen taustamateriaalina HIISI-hankkeen 11.6. järjestämästä tilaisuudesta editoitu tallenne. Ennakkoesitys sisältää lyhyitä puheenvuoroja HIISI-hankkeen WAM-skenaarioon, sen lähtöoletuksiin ja alustaviin tuloksiin liittyen.

2. Pyöreän pöydän 8. kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja 3.5.

3. Puheenvuoro; elinkeinoministeri Mika Lintilä, työ- ja elinkeinoministeriö

Ministeri Lintilä avasi puheenvuorossaan ilmasto- ja energiastrategian lähtökohtia. IE-strategian perustana on Suomen tavoite olla hiilineutraali vuonna 2035. Tavoite tulee saavuttaa kustannustehokkaasti sekä alueellisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukaisesti. IE-strategia käsittelee laajasti kaikkia sektoreita, mutta keskipisteenä on päästökauppasektori ja erityisesti energia. Yli puolet Suomen kuluttamasta energiasta on uusiutuvaa. Energiatuotannon ja erityisesti sähköntuotannon päästöt ovat vähentyneet nopeasti. Tarvitaan runsaasti puhdasta sähköntuotantoa, kun teollisuus ja yhteiskunta sähköistyvät entistä enemmän. IE-strategia sisältää monipuoliset vaikutusarviot, ja ensimmäistä kertaa mukana on myös sukupuolivaikutusten arviointi hallituksen tasa-arvo ohjelman mukaisesti. Lisäksi strategiassa tarkastellaan hallituksen linjausten mukaisesti myös alueellisia ja sosiaalisia vaikutuksia. Strategian valmistelussa hyödynnetään laajasti teollisuuden ja toimialojen vähähiilisiä tiekarttoja.

Heinäkuussa tuleva EU:n fit for 55 –paketti tulee vaikuttamaan myös strategian valmisteluun. Odotettavissa on tavoitteiden kiristymistä. Päästövähennyksiä tulee saada aikaiseksi kaikilla sektoreilla. Energiatuotannon päästöt ovat jo nykytoimilla vähentymässä merkittävästi vuoteen 2035 mennessä. Tähän vaikuttavat muun muassa uusi ydin- ja tuulivoima, kivihillen käytön kieltö, turpeen käytön vähentyminen ja rakennusten öljylämmityksen vähentyminen. Strategiasta tarkastellaan lisätoimien tarvetta kaikilla sektoreilla. Olennaista on, että pystymme ylläpitämään ennakoitavaa ja vakaata ympäristöä, jotta elinkeino ja yritykset voivat investoida vähäpäästöiseen tuotantoon. Näin toimien vähähiilisyys voi olla uusi Suomen alueiden kasvun strategia.

4. Ilmasto- ja energiastrategian valmistelu

Petteri Kuuva (TEM) esitteli ilmasto- ja energiastrategian valmistelua muun muassa strategian sisältöä ja alustavia politiikkatoimia. Lähtökohtana on 2035 hiilineutraaliustavoite sekä EU:n kiristyvät tavoitteet. Heinäkuun puolessa välissä tulee Euroopan unionin komission ehdotukset, jotka on huomioitava valmistelussa. Aikataulusta voi tulla haaste, jos päästökauppa- ja taakanjakosektorin jakoa muutetaan.

Alustavia politiikkatoimia on identifioitu ja hiisi-tutkijat ovat niitä arvioineet. Selvää on, että nykyisillä toimilla ei vielä päästä asetettuihin tavoitteisiin. Laskennan kannalta keskeistä olisi tietää, mikä on ilmastolakiin tuleva päästötavoite 2030, koska politiikkaura WAM mitoitetetaan sen kautta. Tällä hetkellä strategian kirjoitustyö on meneillään. Alustavia toimia (tuttuja jo Suomen RRF-suunnitelmista) ovat mm. demotuen jatkaminen sekä geotermisen energian ja merituulivoiman edistäminen. Liikennesektorilla on tulossa uusia sähköpolttoaineita. Lisäksi pohditaan instrumentteja, jotka auttaisivat yhtiöitä riskien hallinnassa ja lisäksi pientuotantoa ja datan hyödyntämistä. Vedyn käyttö ja teollisuuden sähköistyminen edellyttävät tuotanto- ja käyttötöknologian kehittämistä, energiatehokkuus on edelleen keskiössä. Vähähiilisten tiekarttojen työtä tulee jatkaa, jotta eri sektoreilla on ajantasainen tilannekuva. Sähköistämistuesta sovittiin hallituksen puoliväliriihessä ja lämpömarkkinoilla tarvitaan myös toimia. Sähköistäminen on teollisuusprosessien päästövähennysten keskiössä. Se edellyttää vähäpäästöistä edullista energiaa ja sitä kautta tuuli ja pidemmällä aikavälillä aurinkovoima tulee lisääntymään.

IE –strategia ja KAISU esiteltiin ilmasto- ja energiaministerityöryhmässä 16.6. ja ne tulevat olemaan aiheena myös ensi viikon hallituksen iltakoulussa.

5. Keskustelu

Puheenjohtaja totesi, että IE-strategia on tärkeä työkalu, jotta pääsemme vuoden 2035 tavoitteeseen ja toisaalta myös, jotta täytämme EU:n kiristyvät velvoitteet. Parhaillaan valmistellaan ilmastolakia ja on sovittu, että lakiin sisällytetään hiilineutraaliustavoitteen 2035 lisäksi päästövähennystavoitteet vuosille 2030, 2040 ja 2050.

Puheenjohtaja avasi keskustelun ja mm. seuraavia näkökohtia nostettiin esille keskustelussa:

Yleisiä huomioita

- Päästövähennystavoitteiden tulee olla riittävän kunnianhimoisia ja toimien määrätietoisia. Se takaisi, että yritykset uskaltavat investoida. Kiertotalous, vety, hiilinielut ovat keskeisessä roolissa päästövähennyksissä.
- Tarvitaan ajattelutavan muutos: mitä mahdollisuuksia ilmastotavoitteet ja vihreä siirtymä tuovat Suomen elinkeinolle ja kasvulle (win –win ajattelu).
- Energiaverotuksen uudistaminen oli tärkeä askel sähköistämiskehityksen edistämiseksi. Nostettiin esille teollisuuden sähköistämisen tukien valmistumisen tärkeys syksyn aikana.
- Innovaatio- ja investointiympäristöä olisi vahvistettava, Suomi laahaa jäljessä muista maista.
- Ilmasto- ja energiapoliittinen suunnittelujärjestelmä eri strategioineen ja toimineen näyttäytyy yhä vaikeasti hahmotettavana, hallittavana ja seurattavana. Prosesseja on

useita ja niitä tehdään eri ministeriöissä. Nähtiin, että olisi tärkeä saada mahdollisimman kattava ja yhtenevä kokonaiskuva toimenpiteistä ja aikajänteestä.

Huomioita IE-strategiaan

- Kokonaisuus on pääkohdiltaan ja sisällöltään hyvä.
- Ehdotettiin hiilikädenjälkeä sisällytettäväksi osaksi IE-strategiaa siten, että hiilikädenjäljen vientipotentiaalista tulisi strategian erityisteema jo esiteltyjen erityisteemojen lisäksi.
- Poliittikkapäätöksiä tehtäessä tulisi priorisoida ratkaisuja, joissa on vientipotentiaalia.
- Työntekijöiden ja työllisyyden näkökulma tulisi näkyä strategiassa vahvemmin.
- Ilmastonmuutoksen torjuntatoimien työllisyysvaikutuksista ei ole selvää kuvaa.
- Työllisyyden näkökulma ja työntekijöiden polku mahdollisiin uusiin työpaikkoihin on jäänyt vielä kehittämisen asteelle, vaikka esim. toimialakohtaisia tiekarttoja on tehty.

EU:n ilmasto- ja energiapolitiikka

- Tärkeä varmistaa kansallisen ja EU:n ilmastopolitiikan koherenssi.
- Tuleva EU:n fit for 55 -paketti on syytä käydä tarkkaan läpi. Julkistamisen jälkeen tiedetään täsmällisemmin EU:n päästökaupan laajuus ja ohjausvaikutus sekä Suomen taakanjakosektorin velvoite 2030, joilla on oleellinen vaikutus vuoden 2035 päästöpolkuun.
- Lainsäädännön valmistelussa EU:ssa ja Suomessa tulisi keskittyä tavoitteiden asettamiseen, toimijoiden (myös paikallisten toimijoiden) tukemiseen tavoitteiden saavuttamiseksi sekä jättää keinojen valintaan ja toteuttamiseen mahdollisimman paljon liikkumavaraa. Tulisi välttää päällekkäistä ohjausta.
- Yleisesti katsottiin, että EU:n päästökauppa toimii hyvin. Päästökauppasektorin kannusteet ovat kohdallaan, ja sillä on merkittävä rooli teollisuuden ja energiantuotannon päästöjen vähentämisessä Suomessa.

Oikeudenmukaisuus

- Turvetoimiala on näyttäytynyt oikeudenmukaisen siirtymän ensimmäisenä toiminnan kohteena. On tarpeellista laajentaa tarkastelua eri toimialoille ja työntekijäryhmiin, maantieteellisille alueille ja tuloluokkiin.
- JTF ja elvytysrahat eivät välttämättä tule riittämään (JTF:ssä turve toimialana näyttelee suurta osaa). Siksi se vaatii myös kansallisia panostuksia.
- Päätökset tulee tehdä hallitusti ja ennakoiden, huomioiden (isojen) investointien järkevä aikajänne. Samalla huomioiden, miten syntyy uudet työpaikat ja uusi osaaminen.
- Myös luonnon monimuotoisuus osana ilmasto- ja energiapolitiikkaa on tärkeä oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Ekologinen kestävyys on kaiken kehityksen ja ihmiskunnan turva.
- Oikeudenmukaisuuden toteutumista tulisi tarkastella kattavasti: esim. miten suunnitellut toimet vaikuttavat hyötyjen ja haittojen jakautumiseen ja millaisia hyvittämiskeinoja on olemassa haittojen minimoimiseen (jako-oikeudenmukaisuus), keiden intressejä valmistelussa ja päätöksenteossa otetaan huomioon (tunnustava oikeudenmukaisuus) sekä voivatko kaikki ihmisryhmät, joita toimet koskevat, osallistua ja vaikuttaa päätöksiin (menettelytapojen oikeudenmukaisuus).
- On hyvä pohtia kompensaaion tapoja, joilla voidaan siirtyä kestävään toimintaan sen sijaan, että ylläpidetään epäkestävää toimintaa. Nostettiin esille, että päästöjä on joka tapauksessa vähennettävä, haitat minimoidaan kompensaaioilla. Lisäksi tulisi huomioida ulkoistetut päästöt osana Suomen päästöjä (ei ulkoisteta päästöjä).

6. Muut ajankohtaiset asiat

Jouni Keronen kertoi, että CLC on julkaissut 16.6. kolme politiikkapaperia liittyen mm. tuotteiden hiilijalanjäljen edistämiseen sekä kokonaisvaltaisen biotalousstrategian tekemiseen EU:ssa. CLC esitti, että pyöreässä pöydässä voitaisiin käydä keskustelua esim. syksyn aikana vastaavanlaisista, mahdollisesti yhteisesti edistettävistä asioista, joita valtio, ministeriöt ja pyöreään pöytään osallistujat voisivat kv. areenoilla edistää.

7. Seuraava kokous

Syksyn kokousaikataulu on selvillä ja kokouksia on syksyllä kolme.

- ke 25.8 klo 10.30-12.00
- ke 13.10 klo 10.00-11.30
- to 9.12 klo 10.00-11.30

Sihteeristö toimittaa vielä erikseen kokoukset ajankohdat.

8. Kokouksen lopetus

Puheenjohtaja kiitti hyvästä keskustelusta ja päätti kokouksen klo.12.00.

Jarmo Muurman, pääsihteeri

JAKELU: Ilmastopolitiikan pyöreään pöydän puheenjohtaja, varapuheenjohtajat, jäsenet ja pysyvät asiantuntijat